

SHAKESPEARE, APHRA BEHN EN DE LITERAIRE CANON

W.R. Owens & Lizbeth Goodman, *Shakespeare, Aphra Behn and the Canon*, (London: Routledge & The Open University, 1996), 346 pp. £ 12.99 (pb) (ISBN: 0 415 13576 1)

In de literatuurstudie van de jongste decennia is het begrip "canon", de verzameling werken die algemeen als groot of belangrijk beschouwd worden en dus in het bijzonder moeten worden bestudeerd, steeds meer onder druk komen te staan. Vooral vanuit feministisch en "multicultureel" perspectief heeft men getracht de eenzijdigheid van de canon aan te vallen. Bovendien zijn er ook critici die in hun egalitaire gedrevenheid zo ver gaan alle teksten op gelijke hoogte te stellen. Een stripverhaal of een krantenartikel verdient dan evenzeer onze aandacht als Shakespeare.

Zo ver gaan de samenstellers van het hier besproken boek *Shakespeare, Aphra Behn and the Canon* zeker niet. Deze nogal didactisch opgevatte publicatie - zij verschijnt ook in de reeks "Approaching Literature", uitgegeven in samenwerking met The Open University - exploreert aan de hand van enkele voorbeelden het concept van een "canon" en onderzoekt tevens sommige factoren die bepalen waarom een bepaalde tekst tot de canon gaat behoren. Ook de wijze waarop of de reden waarom de traditionele canon kan worden aangevochten of veranderd is hier aan de orde.

Drie stukken van Shakespeare worden behandeld, evenals het drama van de Restauratie - schrijfster Aphra Behn, *The Rover*, dat precies in onze tijd, o.m. vanuit feministisch standpunt, enigszins "herontdekt" werd.

In haar inleidende beschouwingen waarin zij het begrip "canon" tracht te definiëren, beklemtoont Lizbeth Goodman dat een literair werk nooit in een vacuüm geproduceerd of gelezen wordt. Het woord "waarde" impliceert criteria die niet louter literair zijn. Literatuur maakt immers deel uit van het leven dat steeds verandert. Elementen die tot nog toe een belangrijke rol hebben gespeeld in het tot stand komen van een canon zijn het Engels karakter ("Englishness") de (Engelse) taal, de "Bardolatry" of Shakespeare-verafgoding, ras, geslacht en opvoeringen.

De toneelstukken die in het boek besproken worden, zijn mooi gekozen omdat verschillende van deze aspecten, vaak zelfs tezamen, erin aan bod komen. Behalve over het reeds genoemde *The Rover* vindt de lezer hier beschouwingen over *Henry V*, *Othello* en *As You Like It*. Het thema van de relaties tussen de seksen is in elk van

deze stukken belangrijk. Maar ook de kijk op de vrouwelijke identiteit wordt onderzocht in stukken die door een man geschreven zijn en in een tekst van een vrouwelijk auteur. Eveneens nauw aansluitend bij het "gender"-thema is de functie van de vermomming, die zowel in *As You Like It* als in *The Rover* voorkomt.

De gekozen invalshoek bepaalt in grote mate de inhoud en structuur van het boek, maar laat in de verschillende hoofdstukken ook ruimte voor andere aspecten die niet zo strikt binnen het kader passen. Zo schreef Simon Eliot een hoofdstuk waarin eerst de thematiek van *Henry V* onderzocht wordt. De focus wordt echter vooral gericht op de relatie tussen het historische onderwerp en de canonisering. In zekere zin was de figuur van Hendrik V reeds gecanoniseerd vooraleer Shakespeare zijn stuk schreef. Uit balladen en gedichten blijkt dat de slag van Agincourt zelf al heel snel op het populaire sentiment inwerkte. Maar interessanter dan de evidente patriottische inhoud van het stuk zijn die elementen die precies de oorspronkelijke redenen tot canonisering onderuit halen. Vooral de contradicties tussen de Chorus en de eigenlijke actie zijn in dit opzicht relevant.

In het hoofdstuk "Reading *Othello*" valt de klemtoon uiteraard op de sociale context en op de thematiek van "gender" en ras. De auteur suggereert dat het precies deze aspecten zijn die het stuk steeds in de canon houden. Dit is natuurlijk een eigenaardige omkering van de meer traditionele visie, waarin de "universele" thema's het incidentele als het ware overstijgen. In werkelijkheid voedt de rassenkwestie de dramatiek van het stuk zonder ze daarom wezenlijk te beïnvloeden.

Het verwondert niet dat in Kate Clarke's hoofdstuk over *As You Like It* vooral het gebruik van de vermomming aandacht krijgt. Door het subtiel gebruik van deze toneelconventie plaatst Shakespeare volgens haar de notie van het geslacht als een constructie centraal in het stuk en vestigt hij de aandacht op de beperkingen die door deze constructie zowel aan mannen als vrouwen werden opgelegd.

W.R. Owens behandelt het stuk *The Rover* (1677) van Aphra Behn dat in onze dagen ook op het toneel "herontdekt" werd. De evoluerende receptie, de bijzondere positie van Aphra Behn als vrouwelijk toneelauteur en het "feministisch" gehalte van het stuk zijn daarbij aan de orde. Owens ziet *The Rover* in elk geval als een scherpe satire die de contemporaine sociale en seksuele conventies in vraag stelt. Het boek bevat ook de volledige tekst van *The Rover* in een editie van W.R. Owens.

Shakespeare, Aphra Behn and the Canon bevat wel enkele slordigheden en onnauwkeurigheden. Zo wordt de naam van Robert Speaight-auteur van *Shakespeare on the Stage* - herhaaldelijk verkeerd gespeld. De titel van het aangehaalde boek van

Jean E. Howard en M.F.O'Connor is niet correct (De juiste titel is: *Shakespeare Reproduced*. Op p. 99 leest men "agnorisis", i.p.v. "anagnorisis". Een en ander belet niet dat dit een goede inleiding is tot de problematiek van de canonvorming die ook duidelijk illustreert dat dramatische teksten op uiteenlopende manieren kunnen functioneren. De auteurs schenken daarbij ook ruime aandacht aan het theater zelf en verwijzen veelvuldig naar belangrijke hedendaagse produkties of verfilmingen.

Jozef DE VOS